

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI BOLALARNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Raximova Roxat Boysoatovna

Toshkent tibbiyot akademiyasi o'qituvchisi

Tibbiy profilaktika va jamoat salomatligi fakulteti 1 kurs talabalari

Raxmonov Shoxiddin Kamol o'g'li

Beshimova Dilafro'z Islomovna

Annotatsiya: *Ushbu maqolada kichik maktab yoshidagi bolalarda kechadigan psixologiyasi psixik jarayonlar paydo bo'lishi va rivojlanishi, psixik xususiyatlar qaror topishi, xilma-xil faoliyatining rivojlanishi, bolalarning shaxs sifatida shakllanishi to'g'risida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *psixika, yosh avlod, umumiy psixologiya, tug'ma ideyalar, psixologik yo'nalish, psixik taraqqiyot,*

Аннотация: *В данной статье говорится о возникновении и развитии психологических процессов у детей младшего школьного возраста, определении психических особенностей, развитию различных видов деятельности, становлении детей как личности.*

Ключевые слова: *психика, молодое поколение, общая психология, врожденные представления, психологическая направленность, психическое развитие.*

Annotation: *This article talks about the emergence and development of psychological processes in children of primary school age, the definition of mental characteristics, the development of various activities, the formation of children as individuals.*

Key words: *psyche, young generation, general psychology, innate ideas, psychological direction, mental development,*

Biz bolalar psixologiyasini o'rganar ekanmiz kichik maktab yoshi 7 yoshdan 11 yoshgacha bo'lgan bolalarni qamrab oladi. Kichik maktab Yoshi davri ham nihoyatda qiyin davrlardan biri hisoblanadi. bu davrda bolalar o'ziga xos bosqichlardan o'tadi. Bular:

- Maktabga moslashish
- O'qish va yozishni o'rganish
- ta'limdagi yangiliklarni o'zlashtirish
- yangi muhit va shaxslar bilan tanishish;

Bolalar psixologiyasi-bolalar psixologik rivojlanishining umumiy va aloxida xususiyatlarini, turli yosh bosqichlarida bu jarayon qanday kechishi, uni harakatlantiruvchi kuchlar va qonuniyatlarni tadqiq qiladi. Shu sababli Bolalar psixologiyasini ko'pincha yosh psixologiyasi deb ataydilar. Kichik maktab yoshidagi bolalarda psixik jarayonlar (ma'rifiy, nutqiy, hissiy, irodaviy va h. k.) paydo bo'lishi va rivojlanishini, psixik xususiyatlar qaror topishini, xilma-xil faoliyatning (o'yinlar, o'qish, mehnat) rivojlanishini, bolaning shaxs sifatida shakllanishini o'rganadi. Bu yosh doirasida umumiy psixologiyada ishlab chiqilgan

tadqiqot usullaridan foydalanadi, biroq uni qo'llashning o'ziga xos xususiyatlari bor. Bola shaxsi yosh xususiyatlarini o'rganishda ko'ndalang kesma va longityud deb nomlangan tadqiqotlar o'tkaziladi.

Birinchi holatda birgina psixik jarayonning o'zi bir vaqtda turli yosh guruhlariga taalluqli bo'lgan bolalarda tadqiq qilinadi. Ikkinchi holat (longityud) da esa ma'lum bir (alohida tanlab olingan) bolalarning psixik xususiyatlari ko'p yillar davomida tadqiq qilinadi. Bu esa o'z navbatida ular psixikasi rivojlanishining umumiy kechishini kuzatish imkoniyatini beradi. Bolalar psixologiyasida asosan ota-onalarga bolaga unga bo'lgan ishonch, hurmat, qo'llab-quvvatlash, unga bo'lgan e'tiborlarini his qildirish, Mumkin bo'lgan va mumkin bo'lmagan holatlar o'rgatiladi.

Bola dunyoni, atrofni ota-ona ko'zlari bilan anglaydi. Ota-onaga nima yomon bo'lsa, bola shuni yomon deb hisoblaydi. Ota-ona kimni xush ko'rsa, bola uchun u inson yaxshi bo'ladi. Bu holat bolani 10-12 yoshiga qadar davom etadi. Undan keyin bola o'zi xulosa qilishga o'rganishni boshlaydi. Shunday ekan, bolaning har bir harakati - bu ko'zgidagi sizning aksingiz.

Kichik maktab yoshidagi bolalar psixologiyasini o'rganishga qiziqish 19-asr o'rtalaridan boshlandi. U pedagogika psixologiyasi oliy asab faoliyati fiziologiyasi bilan chambarchas bog'langandir. Uning ma'lumot va xulosalari yosh avlodni o'qitish va tarbiyalash nazariyasi va amaliyoti uchun, umumiy psixologiya uchun muhim ahamiyatga ega. Kichik maktab yoshidagi bolalar psixologiyasining asosiy masalasi bola psixik taraqqiyotini o'rganishdan iborat ekan, bu masalani hal qilishda, uni tushuntirib berishda turli xil qarashlarni o'rganish, tahlil qilish muhimdir.

Bolalar psixikasini taraqqiy etishini tushuntirib berishga uringan ilk nazariya "Bola katta yoshli kishining kichik nusxasi" degan fikr bilan ta'riflanadi. Bu nazariya tarafdorlari bola sifat e'tibori bilan katta yoshli kishidan hech bir farq qilmaydi. Bola bo'yi, shuningdek tasavvurlari, xotirasi, diqqati, tafakkuri va boshqa jarayonlaridan anchayin kichkina bo'lgan katta yoshli kishilardir deb ko'rsatishga urinadir. Lekin bola psixikasining sifat jihatidan o'ziga xosligini tushuntirib bera olmaydilar va taraqqiyotning asosiy sabablarini yoritib bera olmaydilar. XVII asrdan boshlab falsafiy va psixologik yo'nalishlarda bolaning taraqqiyoti haqida kurash boradi. Psixologik yo'nalish tarafdorlari psixik taraqqiyot butunlay muhitga va turmush tajribasiga bog'liq deydi. Xo'sh odam psixikasi va xatti harakatlarida bor bo'lgan o'ziga xos xususiyatlarni nima bog'laydi –tabiiy, tug'ma xususiyatlarmi yoki hayot davomida orttirgan xususiyatlarmi? degan muammoda turlicha qarashlar maydonga keldi. "Ideyalar tug'ma bo'ladi" degan nazariyaning yorqin namoyodasi Dekart(1596-1650) edi. Uning fikricha, tug'ma ideyalar intellektda boshlang'ich xolatda bo'ladi bu ideyalar moyillik sifatida "tug'ma bo'lib, faqat keyinchalik to'la anglanguncha sekin asta taraqqiy etadi, shu bilan birga, tashqi tajriba ideyalar faoliyati uchun faqat turtki bo'lib xizmat qiladi, ularning yanada takomillashuvi uchun, material hisoblanadi deb ko'rsatildi. Keyinchalik bunday qarashlar falsafa doirasidan chiqib, burjuaziya ideologlari tomonidan keng foydalanila boshlandi.

Xulosa qilib aytganda kichik maktab yoshidagi bolalarda turlicha o'zgarishlar ro'y beradi. Bu o'quv faoliyati ko'nikmalarining shakllanishi, o'z –o'zini boshqarish dunyoni bilish munosabati shakllanishi uchun poydevor vazifasini o'taydigan davr hisoblanadi. Bu davrdan boshlab bola o'zining hulq atvorini boshqarishni boshlaydi. Uyda va jamoat joylarida o'zini qanday tutish kerakligini anglay boshlaydi. Xulq atvor normalari o'zining ichki talabiga aylanadi va unda uyalish hissi shakllangan bo'ladi. Bu yoshdagi bolalar nihoyatda ta'sirchan bo'ladi. Lekin shunga qaramay kichik maktab yoshidagi bolalar uchun ahloqiy jihatdan barqaror emaslik, munosabat va kechinmalarning doimiy emaligi o'ziga xos xususiyatlaridan xisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ikromov A.B., Maxmudov S.Y., Anorqulova G.M. Germaniya: Ta'lim, ilmfan (metodik qo'llanma. Kasb mahorati jurnali -2004-yil. 2 son.
2. G.Anorqulkova, A. Karimov.Xorijiy mamlakatlar ta'lim tizimining o'ziga xos yo'nalishi uslub va tahlili. Xalq ta'limi ilmiy metodik jurnali. 2017-yil. 3-son.
- 3.Boysoatovna, R. R. (2022). KASB TANLASH MOTIVATSIYASI NAMOYON BO'LISHIDA PSIXOLOGIK OMILLAR. FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES, 1(11), 65-69
4. Boysoatovna, R. R., & Muxayyo, A. (2023). TIBBIYOT XODIMLARI O'RTASIDAGI IJOBIY MUHITNI YARATISHGA QARATILGAN PSIXOLOGIK TAVSIYALAR. Scientific Impulse, 1(6), 424-429.
- 5.Boysoatovna, R. R. (2023). ABU ALI IBN SINO ASARLARIDA PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK YONDOSHUVNING O'ZIGA HOS JIHATLARI. Scientific Impulse, 1(6), 419-423
6. Boysoatovna, R. R. (2023). TALIM DARAJASI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBALARDAN FOYDALANISH. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(6), 490-496.
7. Boysoatovna, R. R. (2022). O'RTA ASR SHARQ OLAMI YETUK MUTAFFAKKIRI ABU NASR FAROBIY ASARLARIDAGI PEDAGOGIK–PSIXOLOGIK QARASHLAR. Scientific Impulse, 1(4), 737-739.
- 8.Rohat, R. (2021, February). THEORETICAL OVERVIEW OF THE PERSONALITY OF THE LEADER. In Archive of Conferences (pp. 42-44)..
9. Nazarova Z.R. "Ayollarda uchraydigan tug'ruqdan oldingi va keyingi psixologik holatlar".
- 10.Zarnigor, N. (2022). RAHBAR PSIXOLOGIYASI VA UNING MEHNATIGA QO'YILADIGAN TALABLAR. INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 2(24), 121-125.
- 11.Zarnigor, N. (2022). TIBBIY PSIXODIAGNOSTIKADA KOGNITIV FUNKSIYALAR DIAGNOSTIKASI MUAMMOSI. THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY,1(3), 43-46.

12. Назарова, З. (2023). ПСИХОСОМАТИК КАСАЛЛИКЛАРДА ПСИХОКОРРЕКЦИЯ ВА ПСИХОПРОФИЛАКТИКА УСУЛЛАРИ. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(6), 268-272.

13. Salokhiddinova Gazalkhon Bekmirzayevna, & Boymurodova Feruza Ziyod Kizi (2019). The prestige of culture in translation of Phraseological units. Достижения науки и образования, (12 (53)), 30-31.

14. Салохиддинова Газалхон Бекмирзаевна (2018). Профессиональная социализация будущих педагогов вуза. Вопросы науки и образования, (1 (13)), 124-126

15. Salokhiddinova Gazalkhon Bekmirzayevna (2018). Social pedagogue's responsibilities in cooperation with a family to increase child sociability. Достижения науки и образования, (19 (41)), 59-61.

16. Salokhiddinova Gazalkhon Bekmirzayevna (2018). Creativity and artistic thinking as important components of professional competencies of future teachers. Academy, (5 (32)), 69-70.

17. Boysoatovna, R. R. (2023). THE EFFECT OF TRUST BETWEEN THE DOCTOR AND THE PATIENT ON THE EFFECTIVENESS OF TREATMENT. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(3), 482-485